Ұмыт қалған орден

ұмытылған ерлікпен пара-пар

Жеңісті жақындатқандардың қатары сиреді. Ат төбеліндей ғана қалды. Сол топтың ортасында Шет ауданына есімі мәшһүр, Ұлы Отан соғысының ардагері Жұматай Құтжанов атамыз бар. Бұл күні тоқсанныңтөртеуінде. Осыдан 66жыл бұрын Белорус жерін неміс басқыншыларынан тазартқан қылыштың жүзіндей қылшылдаған жігіт бүгінде ақарлы-шақарлы ақсақал. Құдай қосқан жары екеуі ұлын ұяға, қызын қияға қондырды. Немере, шөбере сүйді... бірақ көңіліне күтпеген жерден кірбің түсіпті. Өткен жылы Қарағандыдан Ұлы Жеңістің 65 жылдығына арналған «Ұлы Отан соғысына қатысушы-қарағандылықтар» аталған кітап шыққан екен. Онда Ұлы Отан соғысына қатысушы ардагерлер топтастырылыпты. Өмірбаяны, қашан әскер қатарына шақырылып, қан майданда шайқасқаны, алған марапаттары жазылған. Әрбір ардагер жеке-жеке бетке суретімен жарияланған. Құрметтің бір белгісі. Ізеттің үлгісі. Зор еңбек.

Десек те... Қолына бұл кітап тиген қарт офицердің жүрегі солқ еткен. Тоқтап қалмаса да, жарыла жаздаған. Өзінің суреті мен өмірбаяны орналасқан 259-шы бетте Польшаны азат етудегі ерлігі үшін алған «Богдан Хмельницкийдің III дәрежелі» ордені туралы бір ауыз сөз жоқ! Басқа марапаттары, орден-медальдары бар да, ол жоқ! Жалма-жан кітапты шығарушы жауапты тұлғаларға хабарласқан «Бұл қалай? Өзім қағазға жазып бергенде, бар еді. Енді неге жоқ?» Олар «Тергенде қалып қойған ғой. Компьютермен тергізіп, кітаптың сол бетіне желімдей салыңыз» депті.

«Мен үшін ол орденнің қандай қымбат екенін білсе ғой олар. 1943 жылы әскер қатарына шақырылғанда Семейдегі Тамбовтың әскери училищесіне офицерлік оқуға жіберді. Кейін училище Тамбовқа ауыстырылды. Училищеден лейтенант атағын алып шықтым. Іле соғысқа аттандық. I Белорус майданында 277 атқыштар полкінің, 175 атқыштар дивизиясының взвод командирі болдым. Польшаның Лодзь, Богдыш қалаларына бірінші болып кірген біздің взвод. Осы кескілескен шайқаста Одер.,өзенінің жағалауында жараланып, мені емделуге жөнелтті. Сонда командирлер «сені наградаға ұсынамыз» деген еді. Награда туралы хат әкеме дәл менің үйлену тойымда 1946 жылы-келді. 1947 жылы тұңғыш баламның шілдеханасында орденнің өзі келді. Жуковтың бұйрығымен. Бұл орденнің тарихы тереңде. Ал мына кітапқа енбей қалғаны жаныма қатты батты. Моральдық соққы болды маған. Жауапкершілік қайда?» дейді ардагер. Болашақта қайта басылып жатса, ақсақалдың базынасы ескерілуі тиіс. Кешірім сұралса да, артық емес.

қайда?» дейді ардагер. Болашақта қайта басылып жатса, ақсақалдың базынасы ескерілуі тиіс. Кешірім сұралса да, артық емес.

Богдан Хмельницкий ордені 1943 жылы 10 қазанда СССР Жоғарғы Кеңесі Президиумының Жарлығымен бекітілген. Орденмен жауды талқандауда ерекше шешім мен ерлік, батылдық танытқан Қызыл Армияның және Әскери-Теңіз флотының командирлері мен жауынгерлері, партизан отрядтарының жетекшілері мен партизандары марапатталған. Олай болса, атамыздың майданда көрсеткен ерлігінің қаншалықты екенін осы орден арқылы салмақтай беріңіз. Жалпы орден үш дәрежелі. Жұматай ақсақалға бұйырған Богдан Хмельницкийдің III дәрежесі командирдің қол астындағы жауынгерлерін қалаға бірінші болып бастап кіріп, жеңіске жол ашқан ерлігі үшін беріліпті. Жанын шүберекке түйген жанкештілігі үшін. Судай төгілген қанмен, бәйгеге тігілген шыбын жанмен келген орден қалай ғана құнды болмасын?! Білмейтіндер білместікпен қадірін түсіргені болмаса. Қарт офицер соған налиды. «Бір атым насыбайдан қалатын көңіл» емес пе?! Ұмыт қалған орден ұмытылған ерлікпен пара-пар секілді.

Бір қуаныш, бір реніш қапталаса да келетін өмір ғой. Орденінің атаусыз қалғанына қапа боп жүргенде, қарулас досы табылыпты. Әскери училищеде бірге оқыған. Майданға бірге аттанған. Кейін госпитальде де бір болған. Содан кейін өмірдің ағысымен бір-бірінен көз жазып қалыпты.

Тек 66 жылдан кейін ғана тағдыр қайта тоғыстырыпты. Балаларымен немерелерінің интернет арқылы іздеуінің нәтижесінде. Досы - Құрман Қожахметов Алматыда, Ұйғыр ауданында тұрады. Телефон арқылы сөйлескен Жұматай атамызға «өзіміз тағдырдың жазуымен аралас-құралас бола алмадық. Енді бұдан былай балаларымыз бір-бірімен араласып, туыстай боп кетсін»,- деп тілек айтыпты. Бүгінде, естуімізше, жоғалып табысқан достар туғандай араласып кетіпті...

...Орден жайына келгенде, қарияның көңілінде қаяу-мұң...

...Ұят болды...

Қызғалдақ АЙТЖАНОВА.

СУРЕТТЕ: ардагер Ж.**ҚҰТЖАНОВ** қызымен бірге.

Орталық Қазақстан.- 2011.- 7 мамыр (№71-72).- 5 б.